

ва до това благо, но цѣлъ животъ носи последствията на това благо. Съ редъ страдания и мжнотии тя изкупва придобитото благо.

Мнозина запитватъ: Трѣбва ли да учимъ? Споредъ мене, този въпросъ съвсемъ не е на мѣстото си. Да се задава такъвъ въпросъ, то е все едно да се пита, трѣбва ли да гледаме, трѣбва ли да слушаме, трѣбва ли да ходимъ, да ядемъ, да приемъ, да спимъ и т. н. На живия човѣкъ такива въпроси не могатъ да се задаватъ. Всички тия действия — гледане, слушане, ядене, ходене — сж присжщи на единъ великъ, разуменъ животъ. Когато този животъ престане да се изявява, тогава, само по себе си, и тѣзи действия ще изгубятъ смисълъ. Умрѣлитѣ спятъ ли? Ще кажете, че умрѣлитѣ почиватъ. Може да почиватъ, но тѣ не спятъ. Умрѣлитѣ ядатъ ли? — Не ядатъ. — Умрѣлитѣ виждатъ ли? — Не виждатъ. — Умрѣлитѣ чуватъ ли? — Не чуватъ. Вие можете да плачете на гроба на умрѣлия, колкото искате, но той нищо не чува. За него вашиятъ плачъ е безпредметенъ. Слушалъ съмъ, какъ нѣкоя жена плаче на гроба на умрѣлия си мжжъ и казвамъ: Колкото да плачешъ, той нѣма да те чуе. Какъвъ смисълъ има тогава този плачъ? При това положение, трѣбва ли майката да плаче на гроба на умрѣлото си дете? Има смисълъ майката да плаче за живото си дете, но да плаче за умрѣлото си дете, нѣма никакъвъ смисълъ. Да четешъ нѣкаква книга предъ единъ разуменъ човѣкъ, има смисълъ въ това; но да четешъ една книга предъ нѣкой глупавъ човѣкъ, или предъ нѣкое животно, въ това нѣма никакъвъ смисълъ.

Религиознитѣ хора, както и хората на новитѣ идеи, на новитѣ течения, иматъ амбиция да докажатъ на хората, че тѣхното учение, тѣхнитѣ идеи сж прави и на сила искатъ да ги убедятъ въ това. Казвамъ: убедете себе си, а не другитѣ. Който носи въ себе си новитѣ идеи, той трѣбва да бжде толкова пластиченъ, че каквото да му се случи въ живота, на каквато мжнотия да се натъкне, да е готовъ да се справи. Дайте най-мжнотото музикално парче на нѣкой виденъ музикантъ, той ще го погледне оттукъ-оттамъ, и веднага ще се справи съ него, ще го изсвири отлично. Дайте сжщото парче на нѣкой посрѣдственъ музикантъ, той ще го свири цѣли месеци и години и, въ края на краищата, ще направи редъ погрѣшки. Като го слушате да свири, казвате: Мжчи се човѣкътъ да свири. Не е лесно да изсвиришъ нѣщо отъ Бетховена. — Не е лесно